

**Єршова Н. Ю.**

доктор економічних наук, професор,  
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

**Ковальова Д. А.**

здобувачка другого рівня вищої освіти  
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,  
м. Харків, Україна

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ СТАНУ  
РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ НА ТОВ  
«АВТОЗЕНІТ» ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Взаємовідносини з клієнтами та контрагентами відіграють вирішальну роль у фінансово-економічній діяльності компанії. Вони перетворюють продані товари та послуги на ліквідні активи. Стабільність грошового потоку, платоспроможність та здатність компанії своєчасно виконувати свої зобов'язання безпосередньо залежать від систематичного та ефективного управління цими рахунками. Правильне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю забезпечує фінансову основу для безперервності бізнесу, отримання прибутку та реалізації стратегічних та інвестиційних планів. Водночас стан та динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості відображають якість ділових відносин між компанією та її партнерами та впливають на довгострокову довіру, задоволення та лояльність клієнтів. У сучасному нестабільному та конкурентному фінансовому середовищі вдосконалення обліку, контролю та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості стає дедалі актуальнішим та важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності компанії. Дослідження організації обліку, внутрішнього контролю, аналізу стану розрахунків з покупцями і замовниками проводили достатньо багато вітчизняних вчених: Лучко М.Р., Гуцаленко Л.В.,

Коцупатрий М.М., Лишиленко О.В., Малюга Н.М., Вакульчик Д.В., Плаксієнко В.Я., Єршова Н.Ю., Давідюк Т.В., Садовська І.Б., Maha Al-Mahmoud, Singh R.P. та багато інших [1-4]. Різні проблемні аспекти обліку, контролю й аналізу дебіторської заборгованості висвітлені в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, але ця тема і досі не втрачає своєї актуальності враховуючи розвиток сучасних технологій, які застосовуються в процесі обліку, контролю та аналізу.

Альянси з покупцями та замовниками не лише встановлюють ділові стосунки, але й створюють зовнішню основу для співпраці, яка сприяє взаємовигідній екосистемі для всіх учасників, але й створюють зовнішню основу для співпраці, яка сприяє взаємовигідній екосистемі для всіх учасників. Звідси – клієнтоорієнтація як узгодження інтересів компанії та її клієнтів для забезпечення стабільного грошового потоку та мінімізації дефіциту ліквідних коштів. Але, підвищення залежності від великих замовників є шляхом до надмірного боргового навантаження. Для нівелювання такого виду ризиків, завданнями бухгалтерського обліку контроль фінансових вимоги до покупців (отримання платежів). Економічна основа цих платежів полягає у створенні дебіторської заборгованості, яка відображає активи компанії та її право на оплату від її ділових партнерів. Один з можливих негативних наслідків для фінансового здоров'я підприємства це розбалансування з його комерційними кредитами, отриманими від постачальників.

Обліково-контрольна діяльність в системі розрахунків є фундаментальним елементом фінансового управління для бізнес-одиниць. Вона забезпечує своєчасні платежі, достовірну кредитну інформацію та мінімізує ризик неплатоспроможності. Ця система будується на важливих складових системи: законах, кодексах та нормативній документації (стандартах), що регулюють ведення обліку, підготовку фінансових звітів та звітності, проведення внутрішнього контролю. Звернемось до таблиці 1.

*Таблиця 1.*

**Динаміка та співвідношення наслідків розрахунків з контрагентами  
для підприємств України**

| Роки | Підприємства з кількістю найманих працівників до 9 осіб |      |                                     |      | Підприємства з кількістю найманих працівників від 10 до 49 осіб |      |                                     |      |
|------|---------------------------------------------------------|------|-------------------------------------|------|-----------------------------------------------------------------|------|-------------------------------------|------|
|      | дебіторська заборгованість                              |      | поточна кредиторська заборгованість |      | дебіторська заборгованість                                      |      | поточна кредиторська заборгованість |      |
|      | тис.грн                                                 | у %  | тис.грн                             | у %  | тис.грн                                                         | у %  | тис.грн                             | у %  |
| 2021 | 1490132,8                                               | 33,3 | 767694,7                            | 20,6 | 686378,5                                                        | 15,3 | 511830,8                            | 13,7 |
| 2022 | 1491925,7                                               | 29,2 | 733030,2                            | 17,7 | 854611,8                                                        | 16,8 | 674866                              | 16,3 |
| 2032 | 1630385,2                                               | 30,0 | 855293,7                            | 19,5 | 842685                                                          | 15,5 | 638603,3                            | 14,6 |
| 2024 | 1874312,9                                               | 32,0 | 966367,5                            | 19,8 | 921675,2                                                        | 15,7 | 798582,5                            | 16,4 |

*Джерело: розраховано за даними [5]*

Збільшення та накладання боргів для фінансової та операційної діяльності бізнесу призводить до нестачі саме грошей, що у подальшому обумовлює труднощі з плануванням, зменшенням доходів, ризиком погіршення фінансового здоров'я. Організація внутрішнього контролю на ТОВ «Автозеніт» включає комплекс заходів, що охоплюють увесь цикл операцій з покупцями: від укладання договору до остаточного погашення заборгованості.

Контроль розрахунків здійснюється через внутрішні регламенти підприємства, що базуються на вимогах законодавства та принципах управлінського обліку. До основних інструментів належать:

- інвентаризація дебіторської заборгованості відповідно до [5];
- аналіз строків погашення заборгованості для оцінки її ліквідності та формування резерву сумнівних боргів;
- використання автоматизованих систем обліку, що забезпечують оперативний контроль платежів і формування звітності.

Процедури внутрішнього контролю стану розрахунків з покупцями і замовниками на ТОВ «Автозеніт» спрямовані на забезпечення своєчасності та

достовірності обліку розрахунків з покупцями та замовниками; мінімізації ризиків непогашення дебіторської заборгованості; відповідності операцій чинному законодавству та внутрішнім регламентам підприємства.

### **Список використаних джерел**

1. Вакульчик Д.В., Погорелова Т.П. Економічна суть розрахунків з покупцями і замовниками. *Молоді науковці аграрники: традиційні й нові аспекти дослідження*. Матеріали науково практичної конференції молодих вчених і студентів. 2021. Том 1. С. 61-63.

2. Maha Al-M., Haitham N. Sustainability and Accounts Receivable Management: A Mini-Review. SSRN. 2020. №6. URL: [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=3538711](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3538711)

3. Singh R. P., Singh R., Mishra P. Does managing customer accounts receivable impact customer relationships, and sales performance? *Journal of Retailing and Consumer Services*. 2021. №. 60. P. 360-375.

4. Єршова Н. Ю. Обліково-аналітичне забезпечення діагностики ділової активності для прогнозування розвитку бізнес-структур. *Проблеми підвищення якості системи обліку, аналізу, аудиту й оподаткування в сучасних умовах господарювання* : матеріали Всеукр. інтернет-конф., 18 травня 2018 р. – Миколаїв : МНАУ, 2018. С. 78-80.

5 Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 13.10.2025).

6 Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : затв. Наказом Мінфіну від 02.09.2014 р. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення 21.10.2025).